

**Szociológia Doktori
Iskola**

RÖVID ÖSSZEFOGLALÓ

Zsáka Szilvia

Társas kapcsolathálók és alkoholizmus

Társadalmi támogatás szerepe az Anonim Alkoholisták felépülésében és visszaesésében

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Prof. Dr. Szántó Zoltán
egyetemi tanár

Budapest, 2008

Disszertációmban két kutatási területet kapcsoltam össze, a problémás alkoholfogyasztást, és a hozzá kapcsolódó visszaesést, valamint a személyes kapcsolatháló által nyújtott társadalmi támogatást. A felépülő alkoholbeteg személyes kapcsolathálója által nyújtott társadalmi támogatás típusa és a kapcsolat erőssége közötti összefüggéseket vizsgáltam, illetve ennek kifejezetten a visszaesésre gyakorolt hatását. Problémát jelentett, hogy az alkoholbetegség kezelését nyomon követő utánkövetéses vizsgálatot nem végeznek Magyarországon, a hatékonyságról nem állnak rendelkezésre adatok. A társadalmi támogatást nyújtó személyes kapcsolatháló kutatások többségében egyéni, kapcsolati vagy kapcsolatháló szintjén vizsgálják a támogatást, meghatározzák a mértékét, azt hogy kiktől kapnak az emberek segítséget, illetve, hogy bizonyos kapcsolatok milyen típusú segítséget képesek és hajlandóak nyújtani, stb., azonban alig néhány olyan kutatás van, ami a társadalom jelenségeit, a társadalmi támogatást nyújtó személyes kapcsolathálóval összefüggésben magyarázza.

Azt feltételezve végeztem elemzéseket, hogy létezik egy másodlagos hatása az erős kötésű személyes kapcsolatoknak az alkoholbetegek felépülésben, mégpedig egy visszahúzó hatása, vagyis kettős szerepe van az erős kötéseknek az alkoholbeteg „kARRIERJÉBEN” - a kezelés megkezdésében elengedhetetlen fontosságúak, ugyanakkor a visszaesés valószínűségét egyértelműen növelik. Feltevésem továbbá, hogy a gyenge kötésekkel kapcsolatban is megfigyelhető ez a kettős hatás; a kezelés alatt, illetve után létesített gyenge kötésű személyes kapcsolatok egyértelműen támogatók és pozitívan hatnak a felépülésre, míg a kezelés előtt is meglévő gyenge kötések („IVÓCIMBORÁK”) visszahúzzák a betegségbe a felépülő alkoholistát, növelve ezzel a többszörösen vagy végleg visszaesők számát.

A beteg alkoholproblémájával a család már a gondozóba való bekerülés előtt is tisztában volt, mivel a család már elfogadta és „megtanulta” a felépülő alkoholizmusát, sokkal könnyebb visszaesnie. Az alkoholbetegek felépülésében ezért a társadalmi támogatás homogenitása fontos tényező, azaz a felépülő alkoholisták hatékonyabb támogatást jelentenek a beteg számára, mint a család vagy a rokonok. A szerepek megváltozása miatt a családnak kifejezetten gátló hatása van a felépülésre, az alkoholista családja ugyanis a beteg megbízhatatlansága és mulasztásai miatt kénytelen volt átvenni a szerepfeladatainak egy részét, melyekről a józanodás során nehezen mond le, ezzel valóban akadályozva a teljes absztinenciát. A visszaesés esélyét egyértelműen tovább növeli a család részéről az a bizalmatlanság, mellyel a felépülőt körülveszik, az állandó gyanúsítgatás és a túlzott figyelem pedig szintén rombolja a viszonyt a felépülővel.

Kutatásom számos ponton ellentmond a témához kapcsolódó elméleti téziseknek. Lin (1982) szerint a kapcsolat erőssége határozza meg az adott kapcsolaton keresztül hozzáférhető segítség típusát; például instrumentális segítség a gyenge kötésektől, emocionális pedig az erősektől várható. Vizsgálatom célcsoportjában pont az erős kötések nem biztosítottak emocionális támogatást a célcsoportnak, ellentétben a gyenge kötésekkel, amik ezt a támogatási formát nyújtották.

Wellman és Frank (2001) szerint egyértelmű az összefüggés a rokonság szorossága, és a társadalmi támogatás mértéke között; ha csökken az egyik, vele csökken a másik is. Elméletük alapján emocionális és instrumentális támogatás elsősorban a szülőktől és felnőtt gyermektől érkezik, ezt követi a testvérektől, a barátoktól, a szomszédoktól, és a tágabb rokonságtól, végül pedig az ismerősöktől kapott támogatás. Elemzéseim azonban ellentmondanak ezeknek a megfigyeléseknek, mivel két fontos/szoros támogató kapcsolat is elenyésző támogatást nyújt, - a szülő és a testvér kapcsolatok ugyanis jóval az átlag alatti segítséget adják a felépülő alkoholbetegnek az emocionális, és a szociális támogatásban.

Nem országos reprezentatív felmérés készítése volt a céloom, hanem egy általános kép kialakítása a felépülő alkoholbetegekről, illetve rajtuk keresztül a kapcsolatháló szerepéről, ami segítheti, de egyben gátolhatja is a visszaesést, és amiről hazánkban nem készült még felmérés.